

SÕDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI

KINDRALSTAABI WALITSUSE WÄLJAANNE.

Üksiknumber 10 mk.

Ilmub kaks korda
kuus ühes kuu-
lisaga.

Nr 24.

Esmaspäeval, 24. detsembril 1923.

V aastakäik

Sis u: G. Lagus: Wabariigi merijõudude 5-aastane tegewus. — J. Org: Säästsummade seadlus. — Kr—m: Wäeliikide tunnusmärgid ja wäeosade trafaretid. — A.: Mootorpaatide tegewus sõjas. — Ego: Kaitsewäe uus worm. — M.: Trotski arwamised keemia ja awiatsiooni tähtsusest. — Segateated.

Wabariigi merijõudude 5-aastane tegewus.

(22. XII 1918—1923 a.)

Wiis wiimast aastat on meie kodumaa ajaloosse suure murde toonud. Selle aja jooksul tuli heitlus mitukümmend korda suurema waenlasega läbi wiia, tuli wõidelda raskete majandusliste oludega, millest siiski, kõigi raskuste pääle waatamata, üle saadi.

Ka meie merijõud on 5 aasta kestwusel nii lahinguis kui ka rahuaegsel tööl wäärilisi tagajärgi suutnud saawutada. Wiienda aastapäewa puhul wõime seega pilku möödunud tegewuse pääle tagasi heita.

Merijõudude loomise esimesi katseid leiame juba 1917 aastal. Eesti rahwusliste wäeosade moodustamisel oli nimelt kawatus ka mõnda wäiksemat sõjalaewa eestlastega komplekteerida, mis aga mitmeil poliitilistel põhjustel teostamist ei leidnud.

1918 a. kewadel, Saksa okupatsiooni aegu, moodustatakse Eesti Sõjawägede Staabi juures Meriosakond, kusjuures saksa wõimudel kord kawatus oli eestlastega traalerid komplekteerida, mis aga kõrwale jäeti. Ühes Eesti Diwiisi koju-laskmisega läheb laiali ka Meriosakond.

18. nowembril läh b korda kahurlaewa „Bobr'i“ sakslastelt üle wõtta, mis ümber nimetatakse „Lembituks“. Mõni päew hiljem wõetakse üle ka endine wene rannawalwe laew „Strash“ (saksa „Lauterbach“), mis ümber nimetatakse „Laine'ks“. Mõlemad laewad alluwad kapten Pitka'le, kes sõjaministri wolitusel merijõudude organiseerimist algab. Pääle selle wõetakse

weel rida wäiksemaid laewu üle, millega 22. detsembriks lõpule jõutakse. Samal päewal läheb ka juba „Lembit“ merijõudude juhataja kapten Pitka'ga ühes „Laine“ ja „Lood“ga merele, ja tehakse demonstratiivne dessant Kunda, kus waenlase seljataga tublisti ärewust sünnitatakse.

25. detsembril korraldatakse dessantoperatsiooni Loksal, kuhu waenlane juba sisse oli tunginud ja kust ta „Lembitu“ kahurtulega wälja tõrjutakse.

Samal ajal 26-dal ja 27-dal detsembril satuwad inglise laswastiku kätte wene Nowiku tüüpi miiniristlejad „Awtroil“ ja „Letun“. Jaanuari algul antakse need laewad meile inglise admiraal Sinclair'i poolt üle. Esimene neist nõuab parandust ja nimetatakse „Wambola'ks“, kuna teine— „Lennuk“—3 päewa jooksul lahinguwalmis on seatud; 6. jaanuaril 1919 a. sõidab tema juba ühes „Lembituga“ waenlase seisukohti Tsitre ja Loks ümbruses pommitama.

Enne seda käis „Lembit“ weel mitmel operatsioonil Tsitre ja Loks ümbruses.

8. jaanuaril wõeti Loksale, kuhu waenlane uuesti sisse oli tulnud, dessant-operatsioon ette. „Lembitu“ ja „Lennuki“ suurtükitle kaitsel saadeti dessant maale, kes waenlase külast wälja tõrjus ja edasi tungides meie jalgwäe osaga ühines. Seega oli waenlane terwel ida wäerindel taganema sunnitud. Et taganemist kiirendada ja waenlase wastupaneku wõimalust miinimumini wiia, korraldatakse 10. ja 11. jaanuaril dessant

Kunda all, kust waenlane minema kihutatakse ja alew ühes ümbruskonnaga wallatakse. Kundast taganew waenlane wiib enda lüüasaamise teated edasi, ja warsti annab see terwel wäerinnal tunda tšegasiõmbega.

Waewalt jõudsid jalgwäelased Kunda raiooni seisukohad üle wõtta, kui meriwäelased juba Narwa linna all dessanti algawad. Selle ettewõtte teostamiseks tarwitatakse suuremal arwul ujuwaid abinõusid. Mis ise edasi ei pääsenud, wõeti buksiiri. Isegi talwel tegewuseta seiswatele tulelaewadele mahutati wabatahtlikke, muu seas ka soomlaste wabatahtlikkude pataljon, kapten Ekströmi juhatusel. Halwa ilma ja waenlase tule pääle waatamata läks 18. jaanuaril korda dessanti Meriküla all randa saata, ja weel samal õhtul wallatakse dessandi poolt Narwa linn.

Rasked olid talwised operatsioonid, mis wahetpidamata kuni Narwa waldamiseni wältasid, kuid harwa on wõimalik näha sarnast waimustuse ja rahwustunde loitu, kui see, mis sel ajal laewastikus merijõudude juhatajast kuni noorema madruseni walitses. Külma ja jääolude tõttu on laewastik sunnitud talweseisu jääma. Sel ajal organiseeritakse merijõudude juhataja algatusel lüögigrupid, kes Saaremaal rahutusi lahendamas käisid ja märtsikuus lõuna wäerindel lahingtegewusest osa wõtsid. Niipea kui meri jääst wabanes, asus laewastik kohe jälle tegewusse. Mai algul wõetakse et e operatsioon Heinaste alla, siis 15. mail Luuga lahes hääde tagajärgedega. Kui Landeswehr riigile hädaohlikuks tahab saada, on meie laewastik jälle tegewuses, häwitades Düüna jõesuus kindlustused ja tungides Düüna jõel Riia alla.

Et wäsitawale sõjale rutem lõpu teha, wõetakse sügisel, oktoobris, weel operatsioon waenlase paremal tiival mere poolt ette. Pääletulew talw katkestas jällegi laewastiku tegewuse.

Warsti järgnew waherahu wõimaldab ka sõjalaewastikule pääle suuri jõupingutusi enese sise-misele korraldamisele asuda.

Pääle sõja lõppu moodustatakse ümber kõik merijõud ja osa laewu. Mis ainult sadamate ja kaubanduse meriasjanduse kohta tähtsusega, antakse üle.

30. nowembril 1919 a. lahkub merijõudude juhtimisest admiraal J. Pitka. Tema asemele asub meriwäe-kapten J. Herø, kes ka praegu meie merijõudude rahuaegset tegewust juhib.

Merijõudude rahuaegne tegewus on möödunud hoogsas tempos. Tuli moodustada wastaw organisatsioon, algada laewadele süstemaatilisel meeskonda ette walmistama, laewu tehniliste säädistega warustama ja täiendama, ühtlasi läbi wiies kawakindlalt õppusi ja harjutusi lahingtegewuseks ettewalmistuseks.

Rahuaegse tegewuse juures seisame terwe rea probleemide ees, mille lahendamine suurt jõupingutust nõuab. Ühtlasi algab ka möödunud sõjakogemuste süstematiseerimine teoreetilise waatluse alusel.

Raskust sünnitab spetsialistide ettewalmistus, mis kestwamat tööd nõuab ja milleks kursused moodustatakse. Ohwitseride ettewalmistuseks tegutseb Meriwäe Kadettide Kool, kust esimene lend 1921 a. detsembril wälja tuli. Käesolewa aasta septembris tuli samast koolist esimene lend ineenner-mehaanikuid.

Esimese lennu ohwitseride seast on 2 ohwitseri Inglismaale oma teadmisi täiendama komandeeritud.

Kõik merijõudude tegewuse juhtimine on koondatud Merijõudude Staapi, mille eesotsas meriwäe-kapten Salza.

Pääle puht operatiivse ja praktilise töö on staabi ülesandeks suur organisatsioonitöö. Laewastiku edukaks tegewuseks on waja terwe rida määrustikke, määrusi, juhtnõore ja teisi juhatusi. Need tulewad kõik wälja töötada, et luua omapärase ja soodsa organisatsiooni. See kõik nõuab suurt tööd ja jõupingutust, ja 5 aasta lõpul tagasi waadates, wõime tunnustada, et töö wäärib hindamist. Siiski on tulewikus weel tööd palju ees, enne kui meie merijõudude organisatsiooni alus lõpulikult wälja kujuneb, millele edaspidist laewastiku tegewust wõime rajada.

Waadeldes 5-aaastast tegewust ja saawutusi, leiame, et merijõud on selle aja jooksul kodumaa kaitse kindlustuse alal oma ülesande kõrgusele tõusnud.

See wõimaldab meie julgelt ja optimistlikua tulewikku waadata. Kuid tuleb meeles pidatti — käesolew aeg on tehnika tõusu ajajärk, erie sõjalaewastiku arengul. Et tulewikus ülesandkõrgusel seista, tuleb kindlasti uuema aja tehnika eduga ja selle nõuetega sammu pidada.

G. Lagus.

Säästsummade seadlus.

Maksmapandud uute seadluste tõttu intendantlise warustuse alal kerkis päewakorraale iseäranis teraw vajadus wäeosade majapidamise seadluse selle osa järele, mis käsitleb säästude*) walitsemist wäeosas.

Nüüd on käesolewate ridade kirjutaja poolt kokku seatud wastaw seadluseelnõu, mis juba läbi waadatud sellekohase komisjoni poolt ja saadetakse neil päewil diwiisi ülemate kaudu wäeosadele tutvunemiseks ja seisukoha wõtmiseks.

Uue seadluse päälkirjas on wõetud sõna „ökonoomia“ asemele algupärane eesti sõna „sääst“ (-u) kahesugustel põhjustel: 1) sellepärast, et nimetatud sõna tarwituselewõtmisega awaneb võimalus ühtlasi tarwitada väga wajalikku ajasõna samast tüwest „säästuma“, ja 2) sellepärast, et uue sõna tarwitamisega kergendada parema ettekujutuse saamist nimetatud elnõuga loodud instituudi omapärasusest, kaotades seadluse käsitajates, wõib olla, liiga esiletikkawat wõrdluspüüet wene „экономические суммы“ dega“, millistega temal tõesti kuigi palju sarnadust ei ole.

Wäeosade säästude ulatuse piirid.

Majapidamise aluseks kõigis nüüdisaja sõjawägedes on pandud nõue, mille järele suurem jagu wäeosade tarbeid rahaajal rahuldatakse sellekohaste kinnitatud normide põhjal, kusjuures wastawates seadlustes ette on nähtud, missugused normid peab ära tarwitama määratud otstarbeks terwenisti ja missuguste käsitamisel wäeosad wõiwad soetada säästusid.

Ainelise huwi äratamiseks antakse sarnaste säästude tarwitamine tawaliselt wäeosadele suuremal wõi vähemal määral wabaks.

Selle järele, kas wäeosas säästud on soetunud rahaliste wõi ainelist normide käsitamisel, jagunewad need kahte liiki: 1) muretsemisel saadawad säästud ja 2) tarwitamisel tekkiwad säästud.

Nimetatud kahele liigile lisaks seltsib sagedasti weel kolmas liik säästusid kaudsemas mõttes: need on mitmesugused kõrwalwäärtused, mis on tingitud wäeosade iseseiswast majapidamisest ja mille realiseerimine ja tarwitamine on leitud otstarbekohasemaks jätta wäeosade korraldusse.

Eestis senini maksmapandud ja walminewais kaitsewäe seadlustes intendantlise warustuse alal on nimetamist leidnud pääasjalikult ainult esimene ülalnimetatud säästuliikidest, kuid mõõduandwad

*) Ajasõna „säästma“ — kokku hoidma, экономить, on, Saareste järele, Wirumaa, osalt Järwamaa ja Harjumaal sõna; nimisõna „sääst“ aga sellest ajasõnast kujundatud.

waated kaitsewäe majapidamise alal ei eita ka meil teiste nimetatud säästude wõimalikkust.

Seadluse aluseks pandud põhimõtted.

Kõnesolewa seadluseelnõu kokkuseadja poolt pandi selle aluseks järgmised põhimõtted, mis ka pärast läbikaalumist eelpoolnimetatud komisjonis otstarbekohasteks on tunnistatud.

1. Rahaliste normide käsitamisel tekkiwad säästud nende walitsemiswiisi poolest hoida lahus teistest säästuliikidest, arwesse wõttes asjaolu, et nendel säästudel on täita esimeses järjekorras just riiklik funktsioon, s. o. olla hinnawahe katmiseks juhtumistel, kui tegelikud muretsemiskulud wäeosas kätes kujunewad kallimaks rahalistest normidest. Nimetatud kulusid on wõimata pikema aja pääle täpsemalt ette aimata, samuti kui on raske pikema aja pääle ligikaudugi kindlaks määrata rahaliste normide käsitisest tekkiwate säästude suurust.

Seega jääks sarnaste säästude käsitamisel kawakindel ettenägemine tagumisele plaanile.

Hinnawahe katmise tarwidus tingib:

1) et teatawad summad tarwilisel määral saadawal oleksid juhtumisteks, kui neid nimetatud otstarbeks waja on; 2) et eriliselt wäljapaistwad oleksid need sundiwad motiivid, mis wäeosasid taga kihutawad selle liigi säästusid soetama, ja 3) peab iga silmapilk olema täielik ülewaate ja selgitamise võimalus, missugused rahanormid wäeosale küllaldased on ja missugused napid; palju enam weel: nimetatud asjaolu peab end wäeosas majapidamises teatawa aja jooksul tingimata tunda andma.

Äsjaselgitatud põhimõtte teostamiseks on säästsummade seadluseelnõus üldsäästsummade kõrwale loodud eriline liik, n. n. erisäästsummad, mis tekkiwad ainult rahaliste normide käsitamisel ja mille walitsemine sünnib alade kohaselt ning eraldi üldsäästsummadest, seadluses täiesti kindlaksmääratud piirides, kusjuures aga kandew osa on jäetud wäeosas majandusülema ajakohasele äranägemisele. On loodud järgmised erisäästsummad: 1) toilussäästsummad, 2) hobusemoona säästsummad, 3) korteriwarustuse säästsummad ja 4) kraamiwarustuse säästsummad. Seadluses on öeldud: „Igaühte nimetatud neljast erisäästsummast käsitatakse eraldi, ja rahade ülewiimine ühest säästsummast teise ei ole lubatud“.

Erisäästsummasid tarwitatakse esimeses järjekorras hinnawahe katmiseks juhtumistel, kui wäeosas korraldusel wastawa ala aineid kallimalt on muretsetud sellekohastest kinnitatud rahanormidest.

Päale selle on erisäästsummasid lubatud tarvitada veel ainult wäeosa selle ala tarwete paremaks rahuldamiseks, milleks olid määratud säästutekitawad rahanormid.

Nii, näiteks, võib tootlussäästsummasid veel tarvitada ainult wäeosa toidu parandamiseks (wõttes seda laiemas mõttes, s. o. paremat walmistamist ühes arwates), hobusemoona säästsummasid-wäeosa hobuste paremaks toitmiseks jne.

Mittetarwilikud ülejäägid erisäästsummadest wiiakse aasta lõpul üldsäästsummadesse.

II. Kõik teised säästud, päalemuretsemisel saadawate, koondada üldsäästsummadeks, kuna ju nende tekkimine oleneb ühewõrra üldisest majapidamise asetusest wäeosas, mispärast ka nende tarvitamine võib sündida ühisel alusel.

III. Üldsäästsummade tarvitamisel wiia läbi kawakindlus, ühtlasi tarwilist käsitamiswabadust kitsendades võimalikult wähesel määral Käesolewa nõude täitmiseks on tarwis kokkukõlla wiia kaks kui mitte just üksteisele waenulist, siis igatahes wähesobiwat põhimõtet: a) ühelt poolt — tingimisteta käsk — kawakindlus ja b) teiselt poolt — käsitamise wabadus. Sääljures peab veel maks waks jääma üldine põhimõte, et nii seadlus (selles osas) kui ka asjaajamine seadluse (selle osa) täitmisel ei kujuneks keeruliseks (wiimase nõude puhul võiks tähendada, et sagedasti segatakse ära mõisted — seaduse keerulikkus ja seaduse täielikkus).

Kõige lihtsam samm oleks olnud seadluses ainult ära tähendada need kulude üldliigid, milleks üldsäästsummasid võib tarwidada, ja muu kõik jätta wäeosa korraldusse, ühtlasi deklareerides, et kulutamises peab walitsema kawakindlus.

Kuna aga wene praktika, kus küsimus umbes sarnaselt oli lahendatud, kuigi rahuloldawaid tagajärgi ei suutnud pakkuda, näidates säästude tarvitamise alal väga palju juhtumisi, kus kulutamisel wäljendus pääasjalikult antud wäeosa ülema isiklik maitse, siis ei pidanud mina sarnast küsimuse lahendamise wiisi küllalt põhjalikuks. Olles aga kaugel arwamisest, et kulutamise kawakindlust saab seadlusega päale sundida ainult säästsummade käsitamiswabaduse kitsendamise arwel, asusin mina seisukohale, et seadlusega on tarwis luua sarnane tegelik asjaajamise kord, mis garanteeriks rohkem juhuslikkuse eest ja oleks wõimeline arendama soodsas sihis; siis oleks aja jooksul võimalik ka mõnesuguseid parandusi teha maksmapandud korras juhtumisel, kui käesolewa küsimuse (võib öelda teoreetiline) lahenda-

mine mõnes üksikasjas osutub ebakohasena või wildakana.

Sarnasena wõetud seisukohast selgub siis ka: 1) miks on eelnõus, pärast üldsäästsummadest tehtawate kulude üldliikide loetlust, nimetatud summade walitsemiseks sisse wiidud-weel eelarwe ja 2) miks on seadlusse paigutatud järgmine paragrahw: „Kindlaks määrates üksikuid konkreet-said tarwidusi, mille rahuldamiseks eelarwes wastawad kulud ette näha tuleks, käsitab majandusülem wäeosa ülemalt saadud juhtnõore, oma aranagemist ja wäeosa riwiülemate (allüksuste ülemate) wäljendusi, ühtlasi üldiselt kinni pidades aastate päale ettenähtud plaanist, kui niisugune wäeosal olemas“.

Wõib looda, et säästsummade käsitamiswabadust ei kitsenda, küll aga takistawad asjaajamisel alal muutumast wormalseks ja hoiawad asjalikkuse piirides ning tasanawad halbu külgi, mis eelarwe sisseseadmine iseenesest kaasa toob — järgmised seadluses ettenähtud üksikasjad:

1) Säästsummade läbiwaatamise komisjon, mis koosneb diwiisi intendandist ehk sellele wastawast ülemast ja kahest wäeosa majandusülemast, kellest üks peab olema läbiwaadatawa eelarwe kokkuseadja wäeosa poolt.

Nimetatud komisjoni ülesandeks on: a) üksikasjaliste eelarwe nomenklatuuride kokkuseadmine, täiendamine ja muutmise wäeliikide ja olude kohaselt ja b) eelarwe läbiwaatamine selles osas, mis muidu eelarwe kinnitaja ülema kompetentsi käiks.

Asjaolu, et iga eelarwe arutamises osa wõtab tema kokkuseadja majandusülem, lubab ära jätta eelarwe juurest kõik kirjalikud põhjendused, ja arutamine võib sündida suusõnaliste ettekannete põhjal, kuna komisjonil säästsummade käsitamise praktikas jääb täita väga tähtis ühtlustamise ja asjalikkuse sihis arendamise funktsioon; eelarwe kinnitaja ülema töö saab aga lihtsustatud, sest temal tuleb tegemist teha ainult põhimõteteliste küsimustega. Ka saab diwiisi intendandile, tema osawõtu tõttu komisjonist, märksa hõlbustatud säästsummade inspekteerimise ülesanne.

2) N. n. tingimisi tehtawad kulud, s. o. niisugused kulud, mis eelarwes küll ette nähakse, kuid tehakse ainult siis, kui tulud suuremad on ettenähtuist. Sarnane insiituut, mõjudes kaasa kulutamise kawakindluse tõstmiseks, lubab ühtlasi wältida lisaelarwete esitamist.

3) Asjaolu, et suurem osa eelarwe täitmisel üleskerkiwatest küsimustest lahendatakse wäeosas ega waja pöörmist eelarwe kinnitaja ülema poole.

4) Protsendiline määr ettenägemata kuludeks sarnaste kulude jaoks, mis on raskesti painutatavad eelarve alla.

IV. Lugada, et ülearune ja riikliku tunde kasvatamises tagurpidimiseks oleks wäeosa majandusliste ametnikkude aineliselt huwitatuks tegemine säästsummade kaswamisest. Ergutusraha ehk autasu saamise suhtes wõiks erandiks olla ainult alamatel majanduslistel tegewusaladel töötawad sõdurid, kellel nende eeskujulikule tööle wirgutamiseks suuremalt jaolt puudub sarnane moraalne moment, kui seda on oma töö tagajärgede kindlaksmääramise ja waatlemise wõimalus üldises wäeosa häälu terwikus.

Kõnesolewas seadluseelnõus on säästsummad walitsemise wiisi poolest jagatud nende kujunemise iseloomu järele, mispärast ühe wõi teise üksiku liigi hääst asetusest wäeosas kohe selguwad wastawa ametniku hääd püüded, mida siis ka tema teenistuse hindamisel on wõimalik arwestada üldisel alusel.

V. Siduda säästsummade käsitamisel wäeosa huwid tihedalt riigi omadega. Pääle eelpool ülesseatud I ja III põhimõtte on sellepärast tarwis arwesse wõtta ka riigi huwide kindlustamist ebamääraselt suurte säästsummade tekkimise puhuks, see tähendab pääasjalikult — likwideerida riigile kahjulikud tagajärjed, mis tekiwad antud oludele liig suurte rahannormide kinnitamisest.

Selle küsimuse lahendamisel on mõõduandwaks loetud järgmised seisukohad: 1) et riigil wõib nõudmisi olla ainult rahalistest normidest saadud säästude kohta, 2) et ka wiimaste tarwitamisel wäeosale mingisugust takistust ei tehta senikaua, kui tema neid säästusid suudab tarwitada kasulikuks otstarbeks ja 3) et riigi kasuks eraldatava summa suuruse kindlaksmääramiseks tuleb tarwitada sarnast suhtelist mõõdupuud, milles wäeosa otstarbekohane majapidamine wõib sünnitada kasulikke kõikumisi wiimase kasuks.

Nimelt eraldatakse seadluseelnõu järele riigi kasuks osa neist mittetarwilikkudest ülejääkidest erisäästsummadest, mis aasta lõpul üle wiiakse üldsäästsummadesse ja nimelt selles suuruses, kuiwõrd nemad ulatawad üle teatud protsendilise määra (400%) üldsäästsummade teiste sissetulekute kogusummast.

Sarnane eraldamine oleks ühtlasi tagasihutajaks wäeosadele, et nemad 1) intensiivsemalt tarwitaksid oma erisäästsummasid lubatud otstarweteks ja 2) wõimalikkuse piirides püüaks suurendada üldsäästsummasid.

Olles seega otstarbekohane, on sarnane eraldamise wiis ka kõigiti õigustatud tegewus, sest liig suured ülejäägid erisäästsummadest wõiwad tekkida õieti kolmel põhjusel: 1) kas rahalised normid on antud olude jaoks liig kõrged määratud, 2) majandusülem on liig kokkuhoidlik erisäästsummade tarwitamises lubatud otstarweteks, wõi 3) majandusülem on eriti osaw odawamalt muretsema. Kuna wiimane põhjus waewalt kunagi suudab olla aina mõõduandwaks, siis on riik alati õigustatud ühe osa ülearustest säästudest tagasi saama, et neid juhtida sinna, kus nad rõhkem tarwilikud.

Jääb küsitawaks, missugune protsendiline määr oleks kõnesolewaks juhtumiseks kõige otstarbekohasem, s. o. mitmekordse nõnda öelda „juurdemaksuga“. Riik peaks kaasa aitama, et wäeosal ära ei kaoks huwi nii üldsäästsummade kui ka erisäästsummade suurendamiseks.

Igatahes aga ei ole mõeldaw ükski käesolewa küsimuse lahendamise wiis, mis suudaks hoopis ära hoida kahjulikkuse, mis wõib tekkida kaitsewäe majapidamise alal sarnastest wildakatest seisukohtadest, mis wäeosa säästude soetamises näewad sihti ennast, mitte aga otstarbekohast abinõu teatava majanduslise üksuse eduka tegewuse saawutamiseks.

Nii siis jääks ikkagi endiselt jõusse nõue, et tuleb piinlikku rõhku panna normide õige suuruse kindlaksmääramise pääle ja et ka riigimajanduslistel alati kahjulik on, näiteks, wäeosade koorimine kõrwaliste ettewõtetega, sest isegi juhtumistel, kui wiimased annaksid teatawat näilist kasu, peaks riik omalt poolt siiski nendele kasudele sagedasti juurde maksma.

VI. Riigi kasuks eraldatavad summad, samuti ka likwideerimisele määratud säästwarandused peawad minema riigi üldiste sissetulekute arwele, sest nende sündimise ürgallikaks olid ju riigi ressursid. Luua nendest iseäralist sõjalist fondi oleks ebakohane.

VII. Lugada otstarbetuks anda säästsummade seadlusele laiemat ulatust, nähes ette säästude tekkimist neil aladel, mille kohta pole weel walminenud wastawad omapärased seadlused.

Seega oleks säästsummade seadluse ulatus esialgu kitsam kui see tulewikus ehk wõiks kujuneda, kui weel teised tarbed, mis praegu normeerimata, ära saawad normeeritud (näit. wäehamad majapidamise kulud, kantseleikulud; wõib olla, mõõbliwarustus j. n. e.). Praegusel ajal aga puudub osalt wõimalus, osalt täielikud koge-

mused nende tarwete normeerimiseks, sest olud, millistes üksikud wäeosad asuwad, on suuresti lahkuminewad ja muutlikud. —

Säästsummade seadlus peab, loomulikult, küll sisaldama üldraamid säästude walitsemise kohta wäeosas, säästude tekkimise wõimalikkus oleneb aga täielikult waatest, missugune wõimule pääseb warustuswiisi kohta ühel wõi teisel ajal. Wiimast ette ära otsustada oleks samm, mis igatahes põhjalikku kaalumist wajaks.

Ka ei saa meie ülemineku aja seadlused, arwesse wõttes nende kokkuseadmise wiisi, kunagi olla nii täielikud, et neid ei tuleks kokkukõl stamise otstarbel ümber töötada, siis kui suurem osa seadlusi on walmis saanud ja üles kerkib wajadus nende kodifitseerimiseks.

Mõned üksikasjad.

Minu poolt kokkuseatud seadluseelnõus ei ole ette nähtud ka wäeosade ettewõtete siemist korda; eelduses olles, et selle kohta saab ilmuma wäeosade majapidamise seadluses eriline osa, on selles seadluses ainult umbkaudsed, äärjooned ära margitud wäeosade ettewõtete ulatuse kohta (pr. 2 p. 5).

Eelarwewaasta keskel wormeeritud wäeosadele on ette nähtud wõimalus üldsäästsummasid kulu- tada tarbekorral ka erisäästsummadele lisaks. See on tingitud wajadusest wäljapääsu leida juhtumistel, kui uue wäeosa majapidamise alustamine langeb kalli aast. aja pääle, mil erisäästsummasid tekib liig wähesel n ääral.

Et kõne-olewas säästsummade seadluseelnõus on muudetud mõned alused, mis on awaldatud intendantlise warustuse seadlustes säästsummade kohta, siis tuleks nimetatud seadlusi wastawalt muuta, ja eriti tarwilik on muuta toitlustamise seadluses ilmunud waadet üld- ja toitlustussäästsummade mõistete kohta, samuti sõnniku (ja toidujätiste) wäeosa omanduseks mineku kohta

ning wõtta sama seisukoht ka ühekordseks tarwitamiseks määratud ümbriku suhtes (näit. konserwikarbid, kastidena esinewad kergelt kokkuloõdud pakkimislauad jne.).

Nimetatud põhjusel oleks siis seadluse maksma- hakkamise moment ärarippuw kõigi nende muu- datuste ja täienduste maksmapanekust, mispärast siis ka ette on nähtud seadluse maksma- hakamine sõjaministri poolt tehta wa erikorraldusega.

Säästsummade seadluse kokkuseadmisel tuli ilmsiks wajadus leida uusi, wastawaid sõnu mõistete jaoks, milline wajadus minu poolt järg niselt on täidetud:

- 1) õigsus — õige, täpne olek, *правильность*;
- 2) õigupära, -ne — õiguse normidel põhjenuw olek (la em mõiste kui seadusepärane (olek), *правомерность, -ный*).

Nende, sünnitatud sõnade otstarbekohasuse ja kõlbulikkuse kohta on Akadeemilise Emakeele Seltsi autoriteetlikku arwamist palutud ja wiimase hääkskiitmine saawutatud.

Mis puutub mõningaisse wähetuntud sõnusse, nagu „säilimine“ ja „piisama“, siis olen need leidnud täpsemaks wäljendamiseks tarwilikud olewat, siiski on nende kõrwal paralleelselt tarwitusele wõetud (eelnoü arutamise staadiumis wiibimise ajaks) ka üldiselt tuntud sõnad (wõi ütelled), et selgusele jõuda, kas ja kuiwõrd tarwilikud need uued sõnad õieti on.

Mis puutub seadluseelnõu wormi, siis on selles wormi puhtuse wastu patustatud sellega, et üksikud paragrahwid sisaldawad mõtte kordamist, kuid seda on meelega tehtud, et saawutada selgemat wäljendus: ja reljeefsemat silmapaistwust seadluse üksikutes jaou-tes. Kuna meil wäeosa majapidamise seadlus saab olema tühtlasi ka käsiraamatuks, siis wõiks ehk siin sarnane patustamine seadluse wormipuhtuse wastu lubataw olla.

J. Org.

Wäeliikide tunnusmärgid ja wäeosade trafaretid.

Üldiselt esinetakse sõjawäe riietamise kohta mitmesuguste nõuetega. Üheks päänõudeks on, et riietus peab wõimaldama wahet teha wäeliikide ja üksikute osade ning asutuste wahel.

Selleks otstarbeks otsustas wormikomisjon paigutada iga kaitsewäelase wormiriide külge wäeliigi, juhtiwa staabi ehk walitsuse tunnusmärgi ja tema osa ehk asutuse trafareti.

Tunnusmärkide ja trafarettide kawad on juba lõpulikult wälja töötatud ja esitatakse neil päewil Wabariigi Walitsusele kinnitamiseks.

Kawa järele on kogu kaitsewägi jaotatud allpool tähendatud wäeliikidesse ja suurematesse ühendustesse ühes nendesse koondatud üksustega, kellede tunnusmärgid ja trafaretid järgmised:

I. SÕJAMINISTEERIUM.

1. Tunnusmärk . . . . . Kaks ristipandud klassilist mõõka pikuti owaalsel loorberi pärjal. Märgi keskpaigas riigi wapp.
2. Trafaretid:
- a) Sõjawägede staap ühes temasse koon-
datud walitsustega, eriala inspektoritega
ja komandandi komandoga . . . . . Täht — „M“.
- b) Sõjamineeriumi orkester . . . . . Täht — „M“ ja ülalpool seda kannel.
- Märkus: Eriala inspektorid kannawad sõjamineeriumi tunnusmärgi asemel oma
wäeliigi tunnusmärki.

II. DIWIISIDE JA NENDELE WASTAWATE ÜHENDUSTE STAABID.

1. Tunnusmärk . . . . . Sama, mis sõjamineeriumil.
2. Trafaretid:
- a) Diwiisi staabid . . . . . Diwiisi nummer (ladina).
- b) Sw. ringkonna staap . . . . . Täht — „R“.

III. JALGWÄGI.

1. Tunnusmärk . . . . . Inglise süsteemi püss ja kerge kuulipilduja, mis risti
üksteise pääle paigutatud.
2. Trafaretid:
- a) Rügement . . . . . Rügemendi nummer (araabia).
- b) Sakala, Kuperjaanowi ja Kalewi patal-
jon ning skoudid . . . . . Praegu kantawad märgid, kuid lihtsustatud kujul.
- c) Distsiplinaar kompanii . . . . . Tähed — „D. K.“

IV. SUURTÜKIWÄGI.

1. Tunnusmärk . . . . . Kaks risti üksteise pääle paigutatud suurtükki.
2. Trafaretid:
- a) Rügemendi staap . . . . . Rügemendi nummer (ladina).
- b) Patari . . . . . Rügemendi nummer (ladina) ja ülalpool patari
nummer (araabia).
- c) Park . . . . . Rügemendi nummer (ladina) ja selle kõrwal täht — „P“.
- d) Merikindlused . . . . . Ankur.

V. R a t s a w ä g i.

1. Tunnusmärk . . . . . Hobuseraud.
2. Trafarett . . . . . Rügemendi nummer (araabia).

Märkus: Tunnusmärki ja trafaretti kantakse ainult palitu ja suwipluusi küljes.

VI. I N S E N E R I W Ä G I.

1. Tunnusmärk . . . . . Risti üksteise pääle pandud kirwes ja inglisiwõti, mil-
lede wahel helgiheitja asetub.
2. Trafaretid:
- a) Pioneerpataljoni staap ja komandod . . . . . Täht — „P.“
- b) Pioneerkompanii . . . . . Risti üksteise pääle pandud kirwes ja labidas.
- c) Raudteekompanii . . . . . Lahtiste tiibadega ratas.
- d) Gaasikompanii . . . . . Täht — „G“.
- e) Sidepataljoni staap ja komandod . . . . . Täht — „S“.
- f) Telegraafi kompanii . . . . . Kaks üksteisest läbi põimitud murdnoolt.
- g) Raadiotelegraafi kompanii . . . . . Praegune märk, kuid tähte „S“ ei ole.
- h) Helgiheitjate kompanii . . . . . Helgiheitja.
- i) Suwipost . . . . . Lahtiste tiibadega tuwi.

VII L E N N U W Ä G I.

1. Tunnusmärk . . . . . Lennuk.
2. Trafaretid:
- a) Lennuwäe staap, õpejaoskond ja komandod . . . . . Täht — „S“.
- b) Maalennu diwisjon . . . . . Nummer — „I“.
- c) Merilennu diwisjon . . . . . Nummer — „II“.

VIII. S O O M U S R O N G I D.

1. Tunnusmärk . . . . . Ratastega waguni teljel lahtiste tiibadega pääluu.
2. Trafaretid:
- a) Rügemendi staap . . . . . Rügemendi number (ladina).
- b) Soomusrong . . . . . Rügemendi number (ladina) ja ülalpool seda rongi number (araabia).
- c) Soomusrong „Kapten Irw“ . . . . . Rügemendi number (ladina) ja ülalpool seda sõna — „Irw“.

IX. A U T O - T A N K I D E D I W I S J O N.

1. Tunnusmärk . . . . . Kahe risti üksteise pääle pandud suurtüki wahel raudmask.
2. Trafaretid:
- a) Diwisjoni staap, õpejaoskond, töökojad, pargid ja komandod . . . . . Täht — „S“.
- b) Autode kompaniid . . . . . Täht — „A“.
- c) Tankide kompaniid . . . . . Täht — „T“.

X. S W. Ü H E N D A T U D Õ P E A S U T U S E D.

1. Tunnusmärk . . . . . Iga allüksus kannab oma wäeliigi tunnusmärki.
2. Trafarett — staabil ja kõigil allüksustel . . . . . Kombineeritud tähed „Õ. A“.

XI. S W. W A R U S T U R W A L I T S U S.

1. Tunnusmärk . . . . . Risti üksteise pääle pandud hariliku wõtme ja ingliskwõtme wahel lõhkew mürsk.
2. Trafaretid:
- a) Sw. Warustuswalitsus . . . . . Täht „W“.
- b) Mehaanika töökojad . . . . . Hammasratas, mille sisse kombineeritud suurtükk ja ingliskwõti.
- c) Toitlusladu . . . . . Tähed — „T. L“.
- d) Kraamiladu . . . . . Tähed — „K. L“.
- e) Suurtüki-, laskemoona- ja käsijariistade ladud . . . . . Tähed — „R. L“.
- f) Riietewalmistamise töökoda . . . . . Tähed — „R. T“.
- g) Sadulsepa töökoda . . . . . Tähed — „S. T“.
- h) Hobuste laatsaret . . . . . Tähed — „H. L“.
- i) Diwiisi intendantuurid ja neile alluwad asutused . . . . . Diwiisi number (ladina).

Märkus: Looma terwishoiu osakond kannab Sw. Warustuswalitsuse trafaretti — „W“ ja oma eriala tunnusmärki:

- a) Arstid — pikuti owaal pärja sisse paigutatud kepp, mille ümber madu.
- b) Farmatsöidid — pikuti owaal pärja sisse paigutatud karikas, mille ümber madu.
- c) Muu personaal — karikas, mille ümber madu.

XII. SW. TERWISHOIU WALITSUS.

1. Tunnusmärgid:
- a) Arstid . . . . . Pikuti owaal pärja sisse kombineeritud kepp ja kaks madu.
- b) Farmatsöidid . . . . . Pikuti owaal pärja sees karikas, mille ümber kaks madu.
- c) Muu personaal . . . . . Karikas, mille ümber kaks madu.
2. Trafaretid:
- a) Walitsuse koosseis . . . . . Täht — „M“.
- b) Keskapteegi ladu . . . . . Tähed — „K. A“.
- c) Tallinna sõjawäe haigemaja . . . . . Tähed — „T. H“.
- d) Diwiisi laatsaretid . . . . . Diwiisi number (ladina) ja selle kõrwal täht „L“.

XIII. LINNA KOMANDANDID JA RAHWAWÄE ÜLEMAD.

1. Tunnusmärk . . . . . Jalgwäe tunnusmärk, mille pääl lahtiste tiibadega kotkas.
2. Trafarett . . . . . Täht — „K“.

XIV. JAAMA DE KOMANDANDID.

1. Tunnusmärk . . . . . Lahtiste tiibadega ratas.
2. Trafarett . . . . . Tähed — „J. K“.
- Pääle selle kannab jaama komandant teenistuse kohuste täitmisel tumeda kirsipunase laega mütsi.
- Märkused: 1. Sanitäär- ja veterinäähwitserid kannawad kõigis wäeosades ja asutustes oma eriala tunnusmärki.
2. Diwiiside ja wäeosade orkestrandid kannawad ülalpool diwiisi staabi ehk wäeosa trafaretti weel oma kutsemärki „liira“ kujul.
- Ohwitserid ja sw. ametnikud kannawad wäeligi tunnusmärki ja wäeosa trafaretti Kr—m.

Mootorpaatide tegewus sõjas.

(Järg).

C. M. B Nr. 24 jõudis warsti ida muuli taha ja saatis torpeedo „Gawriili“ pääle. Kuid torpeedo läks mööda ja lõhkes lõuna muuli Balti tehase töökodade juures. Kuid Nr. 24 ise sattus samuti „Gawriili“ ägeda tule alla ja sai hukka.

C. M. B. Nr. 72 parandas wiimaks oma mootorite wea ära, mis teda tee pääl kinni oli pidanud, jõudis samuti ida muuli taha ja tahtis „Gawriili“ pääle torpeedo saata. Et aga wiimase kuul tema torpeedo laskmise aparaadi nähtawasti ära rikkus, ei saanud ta lasta ja pidi koju pöörama.

Teel leidis ta Nr. 86, kelle masinad rikki olid läinud, ja bukseeris wiimase Biörkösse.

Nr. 4 sai warsti oma masinate wigadest wõitu ja jõudis Kroonlinna alla, kus ida muuli taha oota na jäi, et paatidele abi anda, ehk mõnda enamlaste laewa torpeedoga attakeerida, kui need

sadamast wälja peaksid tulema. Ta ootas kaua, sellest teadmata, mis oli juhtunud Nr. 24, 62 ja 79. Alles hommikupoole ööd saatis ta oma torpeedo sadamasse, mis sääl aga suuremat kahju ei teinud, ja sõitis koju.

Ühes kiir-mootorpaatidega wõtsid attaakist osa ka lennukid, loopides sadamas laewade pääle pomme, et tähelepanu enda pääle tõmmata ja seega paatidele wõimalust soodsamalt töötamiseks anda.

Kui kiirpaadid tagasi tulles kindluste liinilt (põhjapoolt Kroonlinna) läbi sõitsid, sattusid nad fortidelt, kust helgiwiskajad neid walgustasid, ägeda risttule alla. Paatidel oleks ehk lõpuks halwasti läinud, kui mitte üks inglise lennuk neile appi poleks rutanud ja meelega helgiwiskaja walguse kiirtesse lennanud, et seega tähelepanu enda pääle pöörata. Ta tõusis kohe siis kõrgele ja wedas endaga helgiwiskaja kiired üles. Kiirpaadid jäid piredusse ja said terwelt ära pääseda.

Selle operatsioonis kaotasid inglased 3 kiirpaati, 4 ohwitseri ja 3 madrust tapetuina ning 3 ohwitseri ja 6 madrust haawatuina ja wängidena. Wenelased kaotasid 2 suuremat sõjalaewa („Andrei Perwoswannõi“, ehitatud 1909 a., maht 17 000 tn., kiirus 18 sõlme, relwastus 4—12“, 14—8“ ja 12—120 m/m.; „Pamjat Asowa“, ehitatud 1889 aastal, maht 6500 tn., oli juba 1912 a. kaotanud sõjalise tähtsuse. „Andrei Perwoswannõi“ sai warsti dokeeritud ja äraparandatud, kuna „Pamjat Asowa“ weel praegugi wees lamab.

Inglise kiir-mootorpaadid jäid Balti merde kuni talweni, kus nad ühes laewastikuga, kes Balti merelt lahkus, koju wiidi. Seejuures hukkusid bukseerimise ajal kaks kiir-mootorpaati ha'wa ilma tõttu.

Soomustatud mootorpaadid. 1915 aastal, kui soomusauto maateedel juba wõidurikkalt töötas, ilmusid esimesed soomuspaadid lääne rindel Maasi ja Aisne jõgedele ja kaanalitele. Need paadid olid ligi 30' pikad, ühe 40 h. j. mootoriga, kiirus oli neil ligi 9 sõlme, soomustatud olid nad 4—5 m/m. kuuliwastase soomusega. Relwastuseks üks 3“ kuulipilduja.

Kohtsõja tõttu, kus sarnase mootorpaadi uputamiseks kahurtulega suured wõimalused, ei leidnud sarnane motorpaatide tarwidus suuremat edu. Kuid ida rindel, kus sõda oli enam manöwersõja laadi ja jõed suuremad, oli tarwidus soomustatud motorpaatide järgi märksa suurem. 1916 aastal tellis Wene sõjaministerium Ameerikast 18 väikest mootorpaati (22'×6'×2'), relwastus üks — 3“ kuulipilduja, kiirus 7 sõlme. Need paadid ei leidnud oma halwa soomuse, konstruktsiooni ja ka tasase käigu tõttu suurt poolehoidu.

Päale nende ehitati wene ja soome tehastes weel 24 suuremat soomus-mootorpaati. Esimene tüüp (12 tükki) oli 60'×9,5'×1,8', kiirus 21—22 kilomeetrit tunnis, 2 petrooleumimootorit à 45 h. j., relwastus 2—3“ kuulipildujat pööratawais tornides, üks 12“ helgiwiskaja ja raadiotelegraaf.

Teine tüüp paate oli suurem: 72'×11'×2', kiirus samuti 21—22 klm., mootorid oli 2 à

80—100 h. j., relwastus üks 3“ mäesuurtükk mereseade pääl ja kaks 3“ kuulipildujat pööratawates soomustornides; pääle selle helgiwiskaja ja raadiotelegraaf. Soomuse paksus oli 4—6 m/m., kusjuures masina ruum ja weejoon oli kaetud 6 m/m., lagi ja muud kere jaod — 4 m/m. platedega. Soomusplated olid kõik proowitud laskega wintpüssist terawotsa kuulidega 6 m/m. 50 sammu päält, ja 4 m/m. — 150 sammu päält. Paatide suurus oli äärmine, mis lubas neid weel raudteel wedada.

Esimesed paadid said walmis 1916 aasta sügisel ja töötasid hääde tagajärgedega Donau jõel. Teised (suuremad) said walmis 1917 aastal. Rewolutsiooni tõttu ei saanud nad ilmasõjast osa wõtta. Kuid kodusõjas 1918—1919 aastal sõdisid nad Wolgal väga suure eduga ja kui neid mootorpaate poleks olnud, väga küsitaw, kas enamlased seda edu Wolgal, Kamal ja Ongal oleks saawutanud, mis neile osaks sai.

Need paadid on nii ehitatud, et wõimaldada wedu raudteel lahtistel platwormidel. Selle tarwis, et laew kergem tõsta oleks, wõetakse maha mõned raskused, relwastus ja tagawarad. Nende kerge ja nõrga kere tõttu nõuawad nad aga ettewaatlikku ümberkäimist kraanidega tõstmisel.

1917 aastal olid kawatsused Peipsi järwe sõjalaewastikku saata 2—3 sarnast mootorpaati, kuid poliitilised sündmused ei lubanud seda plaani korda saata. Wäga wõimalik, et sõja korral Peipsile meie idanaabri poolt paadid ilmuwad, mispärast oleks waja kaitseabinõud tarwitusele wõtta, et tulewik meile üllatusi ei walmistaks.

Nagu kogemused näidanud, wõiwad sarnastest paatidest wahel lennukid wõitu saada.

Nüüd, kus meie lähemas tulewikus ehk peame asuma enda sõjalaewastiku uuendamisele, oleks tarwis põhjalikumalt uurida ja läbi sõeluda mootorlaewade saawutusi, samuti ka wälja töötada mootorid, mis meie põlewkiwist destilleeritud õlidega wõiksid töötada.

Missugused peaksid olema meie sõjalaewad, sellest teine kord.

A.

Kaitsewäe uus worm*).

Selle päälkirja all on „Sõduris“ nr. 22—1923 a. toodud üksikasjaline kawatsetawa wormi kirjeldus.

*) Toimetuse awaldab temale saadetud kirjutuse, et küsimust igakülgselt walgustada. Nagu kuuleme, ongi juba wäljatöötatud wormikawas mõningad muudatused ette wõetud.

dus, mida sisse juhatab järgmine seletus: „Nähtawasti hakkab kaitsewäe wormiküsimus juba lõpuliku lahenduse poole nihkuma. 26—27 nowembril oli asi harutusel sõjanõukogus, kus wormikomisjoni poolt esitatud wormiriide mustrid ja kirjeldused hääkskiitmist leidsid. Osa-

lisi muudatusi tehti ainult üksikasjade kohta. Uue kawa järele saab kogu kaitsevägi (välja arvatud ratsa- ja meriwägi) ühesuguse wormi. Elukutselistele sõjawäelastele on pääle teenistuswormi ette nähtud esitusworm. Praegu pole veel teada, missugustel juhtumistel ohwitser esituswormi peab kandma, sest et wormi kandmist käsitawad reeglid on veel välja töötamata.

Tutwunedes lähemalt uue wormikirjeldusega, leiame, et wormi väljatöötamisel ei ole kinni peetud algelistest, üldiselt tunnustatud põhimõtetest, mis nõuawad, et sõjawäe worm peab olema: 1) kaitsewäwiline; 2) wõimalikult lihtne; 3) praktiline kandmiseks; 4) ühtlane kõigile wäeliikidele.

Meie jalgwäe määrustik seab üles kateoorilise tingimuse: teha rahuajal ainult seda, mida waja sõjaks. Järelikult peawad ka kõik sõjawägede tarwitada olewad abinõud — eriti kehakatted — wastama sõjalistele tingimustele. Oleks üleliigne siin kordama hakata kaitsewäwi kui niisuguse tarwilikkuse põhjusi, samuti ette tuua neid tingimusi, millele ta peab wastama tehniliselt. Sellest kõigest on palju ja mitmel pool kirjutatud. Küsitawaks jääb ainult, miks oldaks meil selle wäwi wastu, mille tarwilikkust on alla kriipsutanud sõjakunst ja läbi katsunud ilmasõda?

Kuuldawasti on uue wormi väljatöötamisel arwesse wõetud riigikaitsekommissjoni seisukohta, mis järgmises väljendub: sõja lahtipuhkemisega lõpetawad kodumaa wabrikud oma produktiooni; selle tõttu oleme sunnitud warustust muretsema ostuteel wäljamaalt, eestkätt Inglismaalt, kus khakiwärw*) tarwitusel. Mispärast just Inglismaalt? Ja kui juba soowitakse khakiwäwi, eks oleks siis otstarbekohasem tarwitusele wõtta inglise wormi, mis on lihtne ja praktiline. Ka tuleks see odawam, sest siis wõiksime riide asemel kohe walmis komplektid Inglismaalt tellida.

Teise ja kolmanda põhimõtte — lihtsuse ja praktilikkuse — eitamine wormi väljatöötamisel on

*) Khaki — persiakeelne sõna, mis tähendab „tolm“, „liiw“.

teinud wormi kirjuks. Uus worm on palistatud kirsipunaste kantidega ja warustatud wäljaõmmeldud kaelusega. Silmas pidades, et khakiwäwiga ei harmoneeri ükski elawatest wäwidest, et wäwilised kandidid kiirelt määrduwad, et kaeluse wäljaõmmelus ruttu luitub, on arusaamatu, miks on lahingwormile tehtud niisugused asjata lisandused; mis päälegi wormi wärskendamise puhul õige kalliks maksma lähwad.

Suwimüts on otstarbekohasem: oma kõrge kujuga annab ta püüa wäljanägemise ja eraldab meid igatahes kõigist meie naabritest. Meie ümarnäolistele sõjameestele oleks siiski kohasem laiema põhjaga ja sügawama nokaga Itaalia müts. Kardpaelad mütsi rummu ümber peaksid olema oksüdeeritud ja vähemalt 8 cm. laiad.

Suwipalitu suhtes on tehtud lühike otsus. — tema aset täidab wihmakuub. Kaunis raske nõue — alatasa higistada wee- ja õhukindla ülikuue all, ka siis, kui oleme riietunud puhaste esituswormi.

Esitusworm iseendast rwaldab ebasoodsat muljet. Olles ülikonnaks, milles ohwitser ilmub seltskonda, peaks ta üldise etiketi kohaselt olema mustawäwiline. Niisugune on ta Itaalias, Prantsusmaal, Inglismaal, Rootsis. Meil on ta aga kirju: sinine põhiwärw, mustawäwiline wäljaõmmeldud kaelus, orangewäwilised kandidid ja sinised (punased) lampassid.

Uus worm üldiselt ei ole ka ühtlust toonud wäeliikide peresse. Kirju eraldusworm on jäetud ratsawäele. Palju on kõneldud, kirjutatud ja hurjutatud seda wormi. Ratsawägi, omades „traditsiooniliselt“ need punased püksid, mis ta Narwa rindelt eest leidis, on saanud seltskonna pilkealuseks. Oleks küll soowitaw, et ratsawägi oma wormi poolest teistest wäeliikidest nii wäga ei eralduks.

Neid oma wastuwäiteid esitades awaldaksime soowi, et wäljatöötatud wormi ülaltoodud nelja põhimõtte kohaselt muudetak.

Ego.

Trotski arwamised keemia ja awiatsiooni tähtsusest.

23. nowembril s. a. awati Moskwas esimene ülewenemaaline teadlaste konwerents. Sellest konwerentsist wõtsid osa nõukogude ülikoolide ja teadusliikude asutuste 128 esitajat.

Nõukogude sõjarewolutsioonilise nõukogu esimees ja sõjakommissar Trotski, kes haiguse

tõttu isklikult ilmuda ei saanud, terwitas konwerentsile tulnud wene teadlasi pikema kirjaga.

Trotski rõhutab omas terwituskirjas teaduse suurt tegelikku tähtsust rewolutsioonilise proletariaadiga koostöötamisel. Sotsialistlik rtigielu korraldamine nõudwat kõige suuremal määral

teaduse arwustawat ja uuriwat tegewust ning tehnika igakülgset kaasabi.

Erilise suure tähtsusega olewat aga teaduse ja tehnika kaastöö sõjaasjanduse arenemise alal.

Nii võimaldawat reflektoloogiale põhjenuw psühotehnika meeskodanikkude hulgast wälja wälida neid mehi, kes oma inliwiduaalsete omaduste poolest wastawad kahur- ja lennuwäe ehk sõjakeemiliste wägede teenistusele.

Füsioloogia ja muud loodusteadused suurendawat märksa inimese häwitamiswõimet rahwuste ja klasside wõitluses.

Eriti rõhutab Trotski omas kirjas keemia ülisuurt tähtsust inimsoo edaspidise materjaalse ja waimlise õitsengu kohta. Kuid ilmasõda olewat ka seda tõendanud, et ühes uute teede rajamisega põllumajanduses ja tööstuses keemia kõigi oma wahenditega inimsoo wastastikku häwitamise teenistuses seiswat. Sellepärast olewatki waja nõukogude liidu „kaitseks“ wastawaid gaase ja gaasimaske.

Trotski kirjutab muu seas järgmist: „Kui ma nii terawalt eraldan keemiat, siis seepärast, et keemiise sõja halastamata wahendid nüüd ikka enam ja enam seatakse esiplaanile, nõudes meie poolt ülisuurt tähelepanu. Keemiliste küsimuste teoreetiline ja praktiline läbitöötamine ning labo-

ratooriumide ja tööstusliste ettewõtete tarwiliku wõrgu loomine poleks mitte ainult esimese järgu tähtsusega ülesandeks meie tööstuslike tegewuse waatepunktist, waid ühtlasi ka elu ja surma küsimuseks—ma ei liialda sugugi—meie kaitse sfääris“.

Trotski pöörab omas kirjas tähelepanu ka õhuasjanduse pääle: „Kuid muidugi ei olene kõik ainult keemiast. Kaitseks on tarwis õhujõude, on tarwis üldse elujõulist tööstust, on tarwis tugewat raudteede wõrku, on tarwis, et tehnika oleks hoolega läbi töötatud, on tarwis teadust kõigis tema harudes ja kasutamisiisides. Senikaua, kui oleme sunnitud omale werega teed rajama ja kindlustama, tahame meie ja ka saame hästi wõitlema. Ja sest küljest loodame meie teadusliku mõtte igakülgse kaasabi pääle“.

Trotski ülaltoodud arwamised iseloomustawad õige selgelt nõukogude liidu püüet arendada intensiivselt oma sõjajõude ja sõjatehnikat, eestkätt sõjakeemia asjandust ja lennuwäge, hoolimata wene rahwahulkade poliitilisest tüdimusest ja Wenemaa majanduslisest wiletsusest.

Punase sõjawõimu suurejoonelise arenemise tegewusse tahetakse nüüd Trotski algatusel ka kõiki wene teadlasi rakendada, murdes nende senist osalist poliitilist erapooletust ja sundides neid anduma aktiivsele kommunistlikule sõjapoliitikale. M.

Segateated.

Ajalehtede ja ajakirjade muretsemine kaitsewäele 1924 a.

Eelmistel aastatel määras wäeosadele ja sõjawäe asutustele ajakirjandust sõjawägede staap. Selleks wõeti eelarwesse wastaw summa.

1923 aastal said wäeosad tasuta:

„Sõdur“	278	eks.	117	wäeosad
„Päewalehte“	200	„	54	„
„Spordilehte“	133	„	50	„
„Waba Eestit“	101	„	46	„
„Postimeest“	32	„	16	„
„Sakalat“	24	„	5	„
„Põhja Kodu“	22	„	5	„
„Wõru Teatajat“	7	„	2	„
„Lõuna Eestit“	6	„	1	„

1924 aasta eelarwet arutades, leidis Wabariigi Walitsus, krediidi kokkuhoidmise mõttes, võimaldada wäeosadele ja asutustele tellida ajalehti ainult üldökonomiia summade arwel.

Nagu wäeosadelt kogutud andmetest näha, kawatsewad nad üldökonomiia summade arwel tellida 1924 aastal järgmisi wäljaandeid:

„Päewalehte“	260	eks.	72	wäeosad
„Waba Maad“	202	„	59	„
„Postimeest“	135	„	33	„
„Kaja“	123	„	30	„
„Spordilehte“	118	„	29	„

„Waba Eestit“	53	eks.	16	wäeosad
„Põhja Kodu“	43	„	5	„
„Agu“	25	„	15	„
„Kodu“	23	„	10	„
„Esmaspäewa“	21	„	6	„
„Wõru Teatajat“	15	„	2	„
„Oma Maad“	14	„	4	„
„Sakalat“	12	„	5	„
„Odameest“	11	„	7	„
„Lõuna Eestit“	9	„	3	„
Mitmesuguseid ajakirju	26	„	19	„

1. nowembriks 1923 a. oli juba 53 wäeosal võimalus warustada end uueks aastaks ajakirjandusega. Esimesel kohal seisab 1-ne jalgwäe rügement, kus kawatsetakse tellida 126 mitmesugust ajalehte ja ajakirja.

25 wäeosal, eestkätt vähematel, ei olnud weel 1. nowembriks ökonomiilisi summe ajakirjanduse muretsemiseks. Aasta lõpuks väheneb see arw kahtlemata.

„Sõdur“ saadetakse kõigile wäeosadele ja asutustele tasuta, eksemplaaride arwus, mis wastab inimeste arwule ja wäeosade paigunemisele.

Wastutaw toimetaja: E. Limberg.

Wäljaandja: Kindralstaabi Walitsus.

